

Bardzo niłą jest liczba przyczynków historycznych dotycząca omawianych terenów w pozostałych łżyckich gazetach, czasopismach i publikacjach. Wspomnieć tutaj należy o 3 pracach, w których Měrćin Kašpor, wyzyskując archiwalia, zajmuje się narodowym uciskiem Łżyczan w Niemczech imperialistycznych. *Kat Łżyczan — dzisiaj minister Adenauera, Teodor Oberländer* (Nowa Doba, nr 126), *Zamierzenia służby łżyckiej H. J.* (Chorhoj mēra, nr 23), *Moi przyjaciele pomylili się* (Nowa Doba, 17 V 1957). W ostatniej pracy podano przykłady antyłżyckiej polityki republiki weimarskiej. Przyczynki do historycznej statystyki stanowią 2 prace dra Frido Mētška, opublikowane w łżyckich kalendarzach książkowych z lat 1957 i 1958, *Z historii Łżyczan w powiecie Niesky* (Serbska protyka, s. 52—55) i *Na północno-zachodnim krańcu okręgu łżyckiego* (Pratyja za dolnych Serbów, s. 92—95). Stosunkami pomiędzy Łżyczanami a władzami Wilhelmskich Niemiec zajmują się 2 prace tego samego autora: *Jak Bugala wystrychnął władze na dudka* (tamże) i *Ze zmagañ i cierpieñ Kito Šwjela za łżyckość w Niemczech imperialistycznych* (Nowy časnik, nr 4).

Frido Mētšk (Budišin)

SESJA NAUKOWA POŚWIĘCONA DZIAŁALNOŚCI KPP NA TERENIE ŚLĄSKA, ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO I CZĘSTOCHOWY

W dniach 6—7 XII 1958 r. Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej zorganizował w Katowicach Sesję Naukową poświęconą działalności organizacji komunistycznych na terenie Śląska Górnego i Cieszyńskiego, Zagłębia Dąbrowskiego i okręgu częstochowskiego. Sesja zgromadziła wielu zawodowych historyków z Warszawy, Wrocławia, Łodzi i Krakowa, historyków-amatorów z woj. katowickiego oraz działaczy organizacji komunistycznych i lewicowych.

Na Sesji zostały wygłoszone 2 zasadnicze referaty. J. Kowalski, zastępca dyrektora Zakładu Historii Partii przy KC PZPR, wygłosił obszerny referat o rozwoju ideologicznym Komunistycznej Partii Polski. Drugi referat poświęcony był działalności zagłębiowskiej Rady Delegatów Robotniczych i Czerwonej Gwardii. Referat ten został opracowany przez S. Poprawską i A. Kałużę, pracowników Wydziału Propagandy KW PZPR w Katowicach.

Na przebiegu Sesji i charakterze dyskusji w dużej mierze zaważył referat J. Kowalskiego. Referent wyszedł z założenia, że o roli KPP, o jej znaczeniu w historii polskiego ruchu robotniczego decyduje przede wszystkim to, co ta partia wniosła pozytywnego do historii ruchu rewolucyjnego w Polsce, wszystko to, co podnosiło na wyższy szczebel walkę mas pracujących Polski o wyzwolenie społeczne i narodowe. Dlatego też J. Kowalski traktował rozwój ideologiczny KPP jako pewien ciągły proces historyczny, odbywający się po linii wstępującej. Zagadnienia walk wewnętrzpartyjnych wokół węzłowych problemów ideologicznych i politycznych, dyskusje wewnętrzpartyjne w latach 1918—1919, 1923—1924, 1926—1929 itd. pozostały przez referenta potraktowane raczej marginesowo. Referat S. Poprawskiej i A. Kałuży opracowany został przede wszystkim na podstawie materiałów archiwalnych (materiały Archiwum Państwowego w Będzinie i Archiwum Wojewódzkiego w Katowicach). Szeroko wyzyskano również prasę współczesną („Głos Robotniczy”, „Wiadomości Rady Delegatów Robotniczych Okręgu Sosnowieckiego”, „Komunista” i inne) i wspomnienia działaczy komunistycznych i lewicowych (wspomnienia J. Kurciela i A. Flaka, A. Bienia, J. Dąbskiego, znajdujące się w posiadaniu Archiwum KW PZPR w Katowicach). W referacie zwrócono głównie uwagę na następujące zagadnienia: sytuacja społeczno-polityczna w Za-

głębiu w okresie pierwszej wojny światowej, stan ruchu robotniczego i rewolucyjnego, akcja strajkowa zagłębiowskiej klasy robotniczej, powstanie rad delegatów robotniczych i ich działalność w dziedzinie politycznej, ekonomicznej itd. Wiele uwagi zwrócono na stosunek burżuazji i rządu Moraczewskiego do rad delegatów robotniczych. Ogólnie można stwierdzić, że referat S. Poprawskiej i A. Kałuży mimo pewnych braków i widocznych tu i ówdzie uproszczeń stał się dość istotnym przyczynkiem do poznania dziejów ruchu rewolucyjnego w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1918—1919.

Dyskusja na Sesji przebiegała trzema nurtami. Pierwszy nurt, dominujący, to wspomnienia działaczy organizacji komunistycznych z terenu Śląska, Zagłębia Dąbrowskiego i okręgu częstochowskiego. Drugi nurt stanowiły wystąpienia historyków-amatorów, którzy zajmowali się zazwyczaj szczegółowymi kwestiami, dotyczącymi różnych przejawów działalności KPP. Trzeci nurt dyskusji liczebnie stosunkowo chyba najslabszy to wystąpienia młodych historyków zawodowych z Warszawy, Łodzi i Wrocławia, którzy starali się wysunąć pewne zagadnienia ogólniejsze, dotyczące całokształtu działalności KPP.

W dyskusji przeważała problematyka polityczna. Zwrócił na to uwagę, jako na pewien mankament dość ożywionej dyskusji, dyr. Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Altman. Podkreślił on słusznie, że bez dokładnego zbadania sytuacji ekonomicznej klasy robotniczej na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim i walki KPP o poprawę warunków życiowych mas pracujących nie można zrozumieć dobrze całokształtu działalności komunistów. Drugim niewątpliwym mankamentem dyskusji był brak w niej żywszych momentów polemicznych, dyskusyjnych. Wynikało to m. in. z tego, że uczestnicy Sesji nie mieli możliwości wcześniej zapoznać się z tezami podstawowych referatów, oraz z tego, że prawie wszystkie wystąpienia były przygotowane już wcześniej, w zasadzie jedno niezależnie od drugiego. Trzecim wreszcie mankamentem dyskusji było unikanie wszelkich kwestii z rzędu tzw. drażliwych (np. stosunek KPP do traktatu wersalskiego, sprawy niepodległości Śląska itd.). Na koniec należy zauważyć, że w zasadzie problemy historii organizacji komunistycznych traktowane były w oderwaniu od szerszego podłoża społeczno-politycznego. Tak np. historia KPP na Górnym Śląsku rozpatrywana była w oderwaniu od konkretnego układu sił politycznych i klasowych, od walk między endecją (obóz Korfanteo) a sanacją (obóz Grażyńskiego), od układu stosunków narodowościowych itd. W ogóle jest rzeczą charakterystyczną, że na Sesji nie padło ani razu nazwisko Korfanteo czy Grażyńskiego.

Wystąpienia dyskusyjne obejmowały dość szeroki wachlarz zagadnień. Przemówienia działaczy komunistycznych ze Śląska (m. in. Romana Nowaka) i Zagłębia Dąbrowskiego wniosły wiele nowego materiału do poznania poszczególnych kwestii działalności Rady Delegatów Robotniczych, Czerwonej Gwardii, Komunistycznej Partii Górnego Śląska, frakcji komunistycznej w Sejmie Śląskim, w Związkach Zawodowych oraz szeregu innych problemów działalności Komunistycznej Partii Polski. Wystąpienia historyków-amatorów z Katowic, Częstochowy, Będzina oparte były w zasadzie na nowych materiałach archiwalnych i czasopiśmienniczych i nasświetlały — często bardzo drobiazgowo — różnorodne, najczęściej bardzo szczegółowe, kwestie. Mówiono więc o działalności komunistów w radach miejskich Zagłębia Dąbrowskiego w latach 1914—1920, o działalności komunistycznej Rady Miejskiej w Czeladzi, o akcjach wyborczych komunistów na terenie Częstochowy, o wielkich strajkach klasy robotniczej w Zagłębiu i na Śląsku — jednym słowem, poruszano prawie wszystkie ważniejsze strony działalności i walki KPP na Śląsku, w Zagłębiu Dąbrowskim i w okręgu częstochowskim. Z wystąpień miejscowych

historyków na specjalną uwagę zasługuje głos S. Figi, który poruszył niezwykle istotną kwestię internacjonalizmu w działalności KPP na Górnym Śląsku, sprawę współpracy okręgu śląskiego KPP z okręgiem śląskim KPD. Wystąpienia zawodowych historyków (nie licząc historyków katowickich) było zaledwie cztery (na czterdzieści kilka). Mgr Holzer z Warszawy mówił o różnorodności dróg i warunków powstawania organizacji komunistycznych na różnych terenach (a raczej byłych zaborach) Polski. Mgr A. Pilch z Krakowa mówił o tworzeniu się organizacji komunistycznych na terenie Śląska Cieszyńskiego. Wpływem jednolitego frontu na rozwój ruchu strajkowego na Śląsku Cieszyńskim poświęcił swe wystąpienie mgr J. Pabisz z Zakładu Historii Śląska we Wrocławiu. Wreszcie mgr M. Orzechowski poruszył zagadnienie hasła niepodległości Śląska, sprawę stosunku KPP do ludności niemieckiej na Górnym Śląsku i stosunku KPD do ludności polskiej na Śląsku Opolskim.

Sesja katowicka mimo wspomnianych mankamentów w zasadzie spełniła swe zadanie. Dała ona wiele materiału do poznania historii KPP przede wszystkim na terenie Górnego Śląska, który w działalności partii zawsze zajmował czołowe miejsce. Wreszcie Sesja była dowodem dużej ruchliwości katowickiego ośrodka historycznego, a w pierwszym rzędzie ruchliwości historyków skupionych wokół Referatu Historii Partii przy KW PZPR.

M. O.